

5. Гвелесіані А.Г. Диференціація грошових доходів населення: аналіз, прогноз та механізм регулювання: монографія/ А.Г. Гвелесіані; Ін-т демографії та соц. дослідж. НАН України. – К., 2008. – 154 с.
6. Структура сукупних ресурсів// Державний комітет управління статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Доходи населення за регіонами України// Державний комітет управління статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Структура сукупних витрат// Державний комітет управління статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Модільяні Франко//Енциклопедія фінансових ідей/голов. ред. В.В.Фещенко; уклад. Н.Л. Гузей та ін. – К.:Укр.аАгентство фін. розвитку, 2012. – С.296.
10. Дучинська Н.І. Механізм активізації інвестиційного використання фінансових ресурсів домогосподарств в Україні / Н.І. Дучинська, В.Л. Смесова // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». – 2009. - Вип. 3. – С. 24-36.
11. Гражевська Н.І. Трансформація управлінсько-регулятивних функцій держави в напрямі підвищення глобальної конкурентоспроможності економіки України / Н.І. Гражевська // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». – 2009. - Вип. 3 (2). – С. 37-44.

УДК 339.727.3

Ботвіна Н.О.

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ У СТРАХОВОМУ СЕГМЕНТІ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Нині вітчизняна система страхування повільно розвивається за рахунок формальних схем, переважно у екстенсивному форматі, й супроводжується різноманітними проблемами фінансового, інформаційно-аналітичного, організаційного й інституційно-інфраструктурного характеру. Однак є проблеми примноження якості страхових продуктів, поєднання й гармонізації інтересів учасників системи страхування. Вирішальними проблемами страховиків України при переході функціонування на нові ринкові умови стала необхідність адаптації до жорсткого конкурентного середовища.

Аналіз останніх досліджень. Вітчизняна наука генерувала вагомий доробок теоретико-методологічного характеру із проблем сталості, який висвітлено в працях М.Александрова, В.Борисова, Н.Виговська, О.Вовчак, О.Гудзь, О.Гаманкова, О.Гривківська, М.Дем'яненко, О.Залетов, І.Зеліско, Т.Калашнікова, Ю.Лупенко, П.Макаренко, О.Мельник, С.Навроцький, О.Непочатенко, О.Олійник, О.Петрук, Н.Прокопенко, О.Прутська, В.Рудик, П.Саблук, В.Синчак, П.Стецюк, Л.Худолій, О.Філонюк, І.Фисун, В.Фурман, А.Чупіс та деяких інших.

Виклад основного матеріалу. Страхування – один із важливих фінансових сегментів національної економіки, де формуються, нагромаджуються, перерозподіляються та використовуються фінансові й інвестиційні ресурси, відбувається взаємодія виробників та споживачів страхових продуктів.

Страховий сегмент України представляють близько 400 страховиків з валовим обсягом страхових внесків майже 27 млрд. грн. Після 1999 р. почали організовуватись страхові організації з іноземним статутним капіталом. Після 2003 р. спостерігається

інтенсивна динаміка злиття та поглинання страховиків, переважно потужними іноземними страховими компаніями.

Вирішальними проблемами страховиків України при переході функціонування на нові ринкові умови були: необхідність адаптації до жорсткого конкурентного середовища, низька капіталозабезпеченість та низька фінансова стійкість[6].

Фінансова та політична кризи поглибили руйнівні процеси у страховій сфері. Статистика переконує, що на сучасному етапі в Україні страхують не більше 10% усіх ризиків. До кризових часів через стрімкий злет страхових внесків страховики забезпечували поточні страхові відшкодування і не переймалися проблемами ліквідності власних засобів та якості й накопичення страхових резервів[7]. У обставинах фінансових колізій протягом останніх років така стратегія страховиків лише загострила несприятливий вплив на успішність їх діяльності. Крім цього, набрала гостроти й поглибилась проблема випереджаючого злету валових страхових відшкодувань та нарощення їх рівня, що пояснюється різким погіршенням економічних й політичних умов для бізнесу в Україні.

Слід відмітити, що вітчизняний страховий ринок вважається достатньо закритим і непрозорим ринком. Пояснюється це надзвичайно неоднорідною конструкцією ринкового середовища, не високим рівнем транспарентності страхового ринку, дефіцитом розгорнутих об'єктивних даних стосовно функціонування конкретного страховика та структури його фінансового капіталу[5].

Також відчутне звуження сегменту страхування життя, незначне нарощення обсягів страхових капіталів, уповільнення темпів нарощення страхових резервів, повільне підвищення фінансової стійкості, спостерігаються структурні трансформації щодо розширення добровільного майнового страхування[8]. За такої ситуації гармонійний розвиток страхової сфери та підвищення довіри економічних суб'єктів до страхових інституцій залежить від страхової політики, способів та регуляторних важелів держави.

Сьогодні, незважаючи на потужний потенціал страхування, частка страхових внесків у ВВП залишається помітно нижчою, ніж у світових лідерів[9], причому, ризикове страхування в Україні займає вище 9/10 від загального страхування.

Зростання сукупних страхових внесків пояснюється зростанням страхових внесків з добровільного майнового страхування. Статистика підтверджує домінуючу частку у сукупній структурі страхування, його майнового сегменту. При цьому, превалює частка корпоративного страхування, яка складає близько 95% сукупного обсягу внесків. Нерозвиненим залишається страхування життя[10].

Розвиток страхової сфери має пряму залежність від прогресу національної економіки, регіонального розташування страховиків завдяки помітному їх скупченню у столиці й у промислово потужних регіонах та відповідної територіальної асиметрії акумуляції страхових резервів. Причому, через посилення нормативних вимог держави до нарощення обсягів статутних фондів страхових компаній та підвищення їх фінансової стійкості можна передбачити інтенсифікацію цих процесів. Це зумовлює доцільність здійснення відповідних заходів щодо посилення регіональної складової страхового ринку[1].

Страхування, на сучасному часі, не відіграє необхідної ролі щодо гарантування страхового захисту економічних суб'єктів й населення, його частка коливається в межах 2% ВВП за роками.

Фінансовий стан більшості страховиків, зазвичай досить низький й не забезпечує їм конкурентні переваги навіть на вітчизняному страховому ринку. Вирішальним чинником непрозорості страхових процесів визначається проведення страховиками схемних обороток. Публічна звітність страховиків не сприяє об'єктивній діагностиці їх фінансового стану, стабільності, а часто зустрічаються неточності й похибки[2].

Проте падіння відносних індикаторів страхового відшкодування при умовах стійкого злету розмірів страхових внесків переконує, що страхування поки ще не реалізує

у повній мірі свою функцію реального забезпечення страхового захисту й покриття наявних ризиків економічних суб'єктів.

Показники збитковості вітчизняних страховиків демонструють помітно менші значення, ніж у економічно потужних країнах.

У 2014 році практично одночасно виникли й матеріалізувалися декілька гострих викликів: революційні перетворення й кардинальна зміна державної влади, девальвація національної валюти (вище 300%), ворожа окупація частини країни й антитерористичні дії на східних територіях, де фактично унеможливлене здійснення страхових операцій (майже 25% страхових операцій), ускладнений вплив інфляційних процесів (більше 25%), «відплив» з банківської системи майже 30% депозитних коштів і загальне звуження економічної активності економічних суб'єктів, все це має руйнівний вплив на зростання національної економіки, падіння довіри страхувальників до страховиків, розбалансування фінансової системи й зумовило зниження якості страхових портфелів, що генерує доцільність адекватного очищення й модернізації страхового ринку. Ситуацію з проблемами не виплат ускладнює дефіцит надійних технологій захисту прав страхувальників та неупередженого судочинства в країні[3].

Означені деформаційні зовнішні чинники багаторазово поглибили внутрішню фінансову безпеку страхової сфери. До головних «зовнішніх ударів» слід віднести реакцію на події в Україні світових фінансових ринків, наслідком якої є обмежений доступ до надійних ринків перестрахування фінансово потужних країн, через надзвичайне підвищення рівня ризиків. Зменшили можливості страхових компаній щодо диверсифікації ризиків, і введені Національним банком України різноманітні валютні обмеження.

Нині страховий ринок, по суті, виживає, а не прогресує. Тому потенційному страхувальнику важко зорієнтуватися, якого саме страховика обрати. За переконанням фахівців, страхова діяльність, на сучасному етапі, не приносить високих прибутків внаслідок звуження страхового ринку та недобросовісного ведення бізнесу (великі комісійні й низькі тарифні ставки).

На страховому ринку спостерігається присутність латентних банкрутів й фактична недокапіталізованість діяльності у більшості страхових компаній, а розповсюджені схеми їх фіктивного банкрутства, ще більше загострюють кризові деформації. За таких умов, ще й маємо низькі вимоги (лише 60 тис. дол. США) щодо започаткування страхового бізнесу, що відлякує потенційних портфельних інвесторів й зменшує попит зі сторони партнерів та страхувальників[4].

Сьогодні, перші (за рейтингом) 100 страховиків акумулюють 80% страхових внесків, а інші 200 – лише 1%.

Цікаво, що майже третина (28,5%) страховиків є дочірніми утвореннями різних бізнесових структур. Причому, більшість з них є активними суб'єктами страхового ринку, вони широко себе рекламують й здійснюють страхові операції. Ключовими партнерами та портфельними інвесторами страхових компаній виступають банківські установи.

Страховий ринок сьогодні, характеризується чітко вираженим «модним» форматом, багато страховиків, фактично, не мають конкурентної боротьби завдяки сформованою якоюсь промислово-фінансовою групою з прив'язкою до владних структур, вони виступають монополістами своєї повністю закритої ринкової ніші. Таким чином, не докладаючи великих зусиль ці страхові компанії отримують потужні фінансові надходження, одночасно зумовлюючи поглиблення конкуренції між іншими учасниками у відкритих сегментах страхового ринку.

Для вирішення означеної проблеми, світовий досвід пропонує ширше залучати іноземний страховий капітал.

Таким чином, здійснений пошук, дозволяє демаскувати наступні тенденції розвитку страхування: підвищення рівня конкуренції у галузі страхування життя; поділ страхового ринку між бізнесовими групами страховиків; консолідація ризикових галузей

страхового ринку; стабілізація нормативно-правового регулювання за страховою діяльністю; темпи злету розмірів страхових резервів вищі від темпів злету страхових внесків; кількість страховиків достатньо висока; незбалансованість між окремими галузями страхування; нарощення страхових внесків і відшкодування в абсолютних значеннях; темпи зростання страхових внесків випереджають темпи зростання страхового відшкодування; темпи злету страхування більші за темпи злету ВВП; сегмент страхування життя в сукупному обсязі страхових внесків є дуже малим; формування за активної участі страхових компаній фінансових груп; поступове нарощення капіталу статутних фондів страховиків; підвищення сегменту страхування у сукупному ВВП; нарощення капіталізації страхових компаній; нарощення сукупних обсягів страхування; експансія страхового іноземного капіталу; підвищення частки внутрішнього перестрахування зрівняно із зовнішнім перестрахуванням; укрупнення страховиків шляхом злиття і поглинання; поступово підвищуються параметри страхових резервів; в страхових внесках сегмент громадян є малопомітним і він продовжує зростати; концентрація страхового капіталу; формування об'єднань страховиків на платформі синтезу їх економічних інтересів; структурні перетворення у частині збільшення частки добровільного страхування; зменшення рівня збитковості страховиків; примноження фінансової надійності страхових компаній; активізація на страховому ринку іноземних інвесторів; недостатність страхових резервів; нарощення інвестицій страхового капіталу у різні економічні галузі; започаткування і реалізація страхових програм соціального захисту; проникнення й перелив у страхову сферу банківського, промислово-фінансового та іноземного капіталу, використання інструментів страхування для мінімізації податкових платежів та легалізації капіталів, отриманих непрозорими способами тощо.

Процеси, які відбуваються в останній період в страховій сфері підривають довіру потенційних страхувальників, яким потрібно реальне надійне страхування їх підприємницьких та особистих ризиків, та перетворюють страхування в інструмент фінансової оптимізації податкових платежів. За ствердженням фахівців, «лише 1/3 частина страхових капіталів працює на національну економіку, а решта обслуговує «тіньовий капітал» [1]. Тому зараз загострюється проблема довіри до страхування, формування умов, за яких страховикам не вигідно буде проводити схемне страхування чи займатися псевдо страхуванням, яке передбачає, що страхування використовується її учасниками не для страхового захисту інтересів і майна, а для мінімізації податкових платежів й тіньових схем, зокрема й для легалізації виведення за кордон фінансових ресурсів. Проблема запобігання псевдостраховим схемам вважається важливою й актуальною не тільки для нашої економіки.

Проте зарубіжні країни розв'язують цю проблему шляхом формування прозорого інформаційного простору, який виключає інформаційну деформацію з боку страховиків. Фактично, через інформаційну закритість, дефіцит офіційної об'єктивної інформації страховий ринок вважається непрозорим та недостатньо контрольованим, що гальмує здійснення наукових розробок та своєчасне викриття проблемних питань.

Це можна розв'язати лише ухваленням комплексу рішень й розробкою відповідних заходів, серед яких ключовою позицією повинно бути посилення державного нагляду за страховими компаніями й удосконалення нормативно-правового поля, особливо податкових актів.

Висновки і перспективи подальшого розвитку. Фінансова безпека страхової сфери загострилась відсутністю досконалого нормативно-правового поля й ефективних моделей регулювання, що зумовило створення великої чисельності фінансових «пірамід», які в свою чергу загострили кризу недовіри до фінансової системи загалом. Фінансова безпека у страхуванні вважається кризовою завдяки капіталізації більшості страховиків та їх незадовільної фінансової надійності за рахунок чого вони не мають конкурентних переваг навіть на внутрішньому страховому ринку. Слід відмітити, що страхування

сьогодні не вважається загальнодоступним механізмом, який забезпечує безпеку економічним суб'єктам.

Анотація. Розглянуто стан фінансової безпеки у страховому сегменті України. Основними проблемами які загрожують страховикам і як наслідок, фінансовій безпеці держави, є відчутне звуження сегменту страхування життя, незначне нарощення обсягів страхових капіталів, уповільнення темпів нарощення страхових резервів, повільне підвищення фінансової стійкості, спостерігаються структурні трансформації щодо розширення добровільного майнового страхування. За такої ситуації гармонійний розвиток страхової сфери та підвищення довіри економічних суб'єктів до страхових інституцій залежить від страхової політики, способів та регуляторних важелів держави.

Ключові слова. Страхування, фінанси, безпека, страховики, фінансова стійкість.

Аннотация. Рассмотрено состояние финансовой безопасности в страховом сегменте Украины. Основными проблемами которые угрожают страховщикам и как следствие, финансовой безопасности государства, есть ощутимое сужение сегмента страхования жизни, незначительное наращение объемов страховых капиталов, замедления темпов наращения страховых резервов, медленное повышение финансовой стойкости, наблюдаются структурные трансформации относительно расширения добровольного имущественного страхования. При такой ситуации гармоничное развитие страховой сферы и повышение доверия экономических субъектов к страховым институтам зависит от страховой политики, способов и регуляторных рычагов государства.

Ключевые слова. Страхование, финансы, безопасность, страховщики, финансовая стойкость.

Annotation. The state of financial safety is considered in the insurance segment of Ukraine. That threaten basic problems to the insurers and as a result, to financial safety of the state, there is the perceptible narrowing of segment of life-insurance, insignificant increase of volumes of insurance capitals, deceleration of rates of increase of insurance backlogs, slow increase of financial firmness, there are structural transformations in relation to expansion of voluntarily property insurance. At such situation harmonious development of insurance sphere and increase of trust of economic subjects to the insurance institutes depend on an insurance policy, methods and regulator levers of the state.

Keywords. Insurance, finances, safety, insurers, financial firmness.

Список використаних джерел:

1. Болдуєв М.В. Механізми державного регулювання розвитку агропромислового комплексу на регіональному рівні : монографія / М.В. Болдуєв. – Запоріжжя : КПУ, 2009. – 352 с.
2. 134. Віленчук О. М. Концептуальні аспекти формування системи страхування сільськогосподарських ризиків / О. М. Віленчук // Наук. вісн. Нац. аграр. ун-ту. – 2007. – № 111. – С. 132–136.
3. Залетов О. Страховий рітейл в Україні в умовах економічної кризи / О. Залетов // Страхова справа. – 2009. – № 4 (36). – С. 4-11.
4. Лутак Н.Д. Пути интеграции украинского страхового рынка в мировой / Лутак Н.Д. // Финансовые услуги. – 2009. – № 1. – С. 20-24.
5. Машина Н. І. Міжнародне страхування : навч. посіб. / Машина Н. І. – К. : ЦНЛ, 2006. – 504 с.
6. Плиса В. Й. Державне регулювання страхового ринку України в умовах глобалізації / В. Й. Плиса // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2012. – №3 (15). – С. 219-224.

7. Плиса В. Стратегія посткризової модернізації страхового ринку України // Науковий вісник Мукачівського державного університету, 2014 Серія Економіка. Випуск 2(2) с. 134- 143
8. Соболев Р. Страхова політика в Україні// Державне регулювання процесів економічного і соціального розвитку: Теорія та практика державного управління. – Вип. 3 (38) с. 291-298.
9. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012-2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257
10. Філонюк О. Ф. Державне регулювання страхової справи в контексті концепції розвитку страхового ринку України до 2010 року / О. Ф. Філонюк // Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. – 2006. – № 81–82. – С. 49–52.

УДК 330.322.1:631.1

Однорог М.А.

ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В АПК

Постановка проблеми. В даний час агропромисловий комплекс країни зазнає ряд суттєвих проблем: фінансову нестабільність, відсутність законодавчих гарантій, низький рівень менеджменту. Є також цілий ряд проблем, обумовлених галузевим характером сільського господарства: низький рівень рентабельності, декапіталізація, технічна деградація. Відсутність необхідних грошових надходжень призвело до високого рівня фізичного зносу більшої частини основних засобів, багаторазовому скорочення закупівель нової техніки та обладнання. Стан сільського господарства ускладнюється недостатньою виручкою від реалізації продукції, недосконалістю фінансово-кредитного механізму. Бюджетні кошти, які виділяє держава на розвиток аграрного сектора, обмежені. Тому залучення в галузь інвестицій має нині вкрай важливе значення. Можливість їх здійснення виникає у разі, якщо організація або сама володіє необхідними ресурсами (внутрішні резерви), або може залучити ці ресурси ззовні (зовнішні джерела).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження різноманітних аспектів теорії та практики інвестицій, джерел фінансування інвестицій в АПК, що мають важливе значення для забезпечення ефективності вкладення капіталу, досліджували як зарубіжні вчені Колеман Д., Фуллер Б., Херстейн Р., Джоргенсон Д., Крелле В., Лернер Д., Мегінсон В., Ромер П., Шмідт Р., Солоу Р., так і вітчизняні І. Т. Балабанов, І. О. Бланк, В. П. Горьовий, С. О. Гуткевич, А. А. Задоя, О. В. Захарчук, М. І. Кісіль, М. Ю. Коденська, В. Г. Чабан, І. В. Ліпсіц, І. І. Лукінов, П. І. Юхименко, Г. М. Підлісецький, М. М. Кропивко, П. Т. Саблук та інші.

Водночас, питання організації процесу формування і використання джерел фінансування інвестицій в АПК, економічні інструменти його організації, потребують подальшого вивчення. Практична значимість та необхідність вирішення цих питань зумовили вибір теми дослідження.

Виклад основного матеріалу. Особливості транзитивної економіки вимагає не стільки прямих державних інвестицій, скільки радикальної зміни кредитно-грошової, податкової політики, створення адекватних ринкових механізмів організаційно-правових передумов інвестування реального сектора економіки. У багатьох регіонах в даний час знижується виробництво у великих колективних сільськогосподарських підприємствах, зменшується товарність сільськогосподарського виробництва [4, с. 3-10]. До цього слід додати, що самі природні умови сільського господарства ставлять його в нерівноправне становище з іншими галузями (сезонність виробництва, уповільнений оборот капіталу, розосередженість на великій території і неможливість в силу цього протистояти галузям-